

Informaatiotutkimus-lehti:

30 vuotta takana, edessä lupaava tulevaisuus -

Tidskriften Informaatiotutkimus:

30 år har gått, och framtiden ser lovande ut

Lähes tasan 30 vuotta sitten, marraskuun 15. päivänä 1981, lehden ensimmäinen ja pitkäaikaisin päätoimittaja Marjatta Okko allekirjoitti Tampereella Kirjastotiede ja informatiikkalehden ensimmäisen vuosikerran ensimmäisen numeron pääkirjoituksen. Kymmenen vuotta sen jälkeen kun Tampereen yliopistoon oli perustettu kirjastotieteen ja informatiikan oppituoli, vuonna 1979 perustettu Kirjastotieteen ja informatiikan yhdistys oli saanut Suomen Akatemialta rahoitusta tieteellisen lehden perustamiseen ja ensimmäinen numero julkaistiin siis loppuvuonna 1981. Seuraavasta vuodesta alkaen lehtiä on sitten pyritty julkaisemaan vuosittain neljä numeroa. Marjatta Okko väistyi päätoimittajan paikalta vuonna 1994, ja häntä on sittemmin seurannut allekirjoittaneen lisäksi yhteensä kuusi päätoimittajaa: Mirja Iivonen (1995), Hannele Koivunen (1996), Oili Kokkonen (1997-1998), Riitta Kärki (1999), Jarmo Saarti (2000-2004) ja Kai Halttunen (2005-2009). Toimitussihteereitä on kolmenkymmenen vuoden aikana ollut kaikkiaan seitsemän: Jussi Tuormaa (1981-1982), Arja-Riitta Haarala (1983-1984), Mirja Iivonen (1985-1986), Riitta Kärki (1987-1997), Miia-Johanna Kopra (1998), Matleena Oksman (1999) sekä Mikko Pennanen vuodesta 2000 alkaen. Vuonna 1996 lehti koki suurehkon muutoksen, kun yhdistyksen jäsenille lähetetyn kyselyn tuloksen mukaisesti nimi vaihtui Informaatiotutkimus-lehdeksi. Tätä oli edeltänyt Tampereen laitoksen nimenmuutos vuonna 1994 ja Oulun vuotta myöhemmin. Myös itse yhdistys muutti vuonna 1996 nimensä Informaatiotutkimuksen yhdistykseksi. Vuonna 2006 lehti saavutti neljännesvuosisadan iän, ja tätä juhlistettiin marraskuussa juhlaseminaarilla, jossa entinen päätoimittaja Jarmo Saarti kertoi lehden roolista Marjatta Okon päätoimittajakaudella, ja Ilkka Mäkinen puhui suomalaisen informaatiotutkimuksen alan

kehityksestä. Näihin puheenvuoroihin perustuvat katsaukset on luettavissa lehden numerosta 2/2007. Tänä vuonna lehti siis täyttää 30 vuotta, ja sitä juhlistetaan informaatiotutkimuksen 40-vuotisseminaarin yhteydessä Tampereella 2. joulukuuta. Tärkein tapahtuma lehden historiassa - perustamisen jälkeen - taitaa kuitenkin olla julkaisumuodon uudistus vuonna 2008, jolloin lehti siirtyi avoimeen julkaisemiseen, ja jonka seurauksena ainoastaan vuosikirja ilmestyy painetussa muodossa. Nykyään myös vanhemmat vuosikerrat on digitoitu joten nekin voi lukea avoimesti verkossa. Tässä muodossa julkaistun lehden käyttöä voi seurata aivan eri tavalla kuin painetun lehden käyttöä, ja sen perusteella lehteä voikin kutsua varsin suosituksi: kuluvan vuoden käyttäjätilastojen mukaan lehden sivuilla on marraskuun loppuun mennessä vierailtu lähes 6000 kertaa, ja eri kävijöitä on ollut runsaat 5300 (Matti Lassilalle kiitos näistä tiedoista!). Painetussa muodossa lehti ei mitenkään ole voinut tavoittaa vuosittain aivan näin monta lukijaa.

Lukijoista ei siis taida olla pulaa, mutta kirjoittajien kanssa on hieman toisin. Päätoimittajakautensa viimeisessä pääkirjoituksessa numerossa 4/1994 Marjatta Okko mainitsee, ettei käsikirjoituksia ole ihan virtanaan soljunut toimitukselle. Okko mainitsee syyksi sen, että oppiaineella on maassamme lyhyt historia, ja että tutkijoita on vähän. Häntä seuranneen Mirja Iivosen ensimmäisessä pääkirjoituksessa numerossa 1/1995 mainitaan että kansainvälisissä lehdissä julkaiseminen on yleistynyt, mutta siitä huolimatta kannattaisi julkaista myös kotimaassa. Iivosen mielestä tämä on jopa suomalaisten tutkijoiden velvollisuus kotimaista yleisöä kohtaan, varsinkin kun tutkimus usein rahoitetaan julkisin varoin. Runsaassa viidessätoista vuodessa on ehtinyt tapahtua paljon; alan tutkijoita on tullut

reippaasti lisää, ja julkaisumahdollisuudet ovat tänään aivan erilaiset. Yksi asia ei kuitenkaan ole muuttunut, sillä nytkään käsikirjoituksia ei lähetetä informaatiotutkimuksen alan ainoan suomalaisen tieteellisen vertaisarvioidun lehden toimitukselle suuria määriä. Päätoimittaja on tietenkin vastuussa siitä, että aineistoa hankitaan, ellei sitä tule itsestään. Tähän ei kuitenkaan pysty aivan yksin, ja toivoisinkin että esimerkiksi väitöskirjan tai gradun ohjaajat kannustaisivat ohjattaviaan julkaisemaan tuloksiaan artikkelimuodossa, että konferensseihin osallistuneet kirjoittaisivat näistä katsauksia, tai että äskettäin julkaistun alaa kiinnostavan kirjan lukeneet kirjoittaisivat siitä arvion lehteen. Haastatteluja, keskusteluja ja muunkinlaista aineistoa voidaan julkaista. Lehden sisällön tuottamiseen voivat osallistua sekä varttuneemmat että nuoremmat alan tutkijat tai alalla työskentelevät. Pienistäkin puroista syntyy lehti!

Kun lehti on uudistunut, päätoimittajat ovat esittäneet toivomuksia. Kun lehden nimi muuttui, Hannele Koivunen toivoi pääkirjoituksessaan numerossa 1/1996 että lehti voisi nimenmuutoksen johdosta laajentaa lukijakuntaansa. Kai Halttunen kirjoittaessaan numerossa 1/2008 julkaisumuodon muutoksesta toivoi, että muutos innostaisi ”lukijoita ja kirjoittajia hyödyntämään lehtemme tarjoamia mahdollisuuksia yhä enemmän julkaisemisessa, tietealan seuraamisessa, ajatusten vaihdossa, tutkimuksessa ja opiskelussa.” Toiveet ovat jossain määrin toteutuneet, esimerkiksi tuon lukijakunnan kasvun ja tietealan seuraamisen muodossa, kuten käyttäjätilastot osoittavat. Nyt lehti on toiminut 30 vuotta yhä laajenevan informaatiotutkimuksen alan julkaisukanavana. Onko seuraava askel sitten lehden profiilin laajentaminen? Yhteiskunnan muistifunktioiden tutkijakoulutusverkosto Memornetin vuosikokouksessa keväällä oli tuotu esille ajatus, että Informaatiotutkimus-lehti voisi mahdollisesti toimia myös muistifunktioiden tutkimuksen julkaisualustana. Pekka Henttonen kirjoitti asiasta blogiinsa *Asiakirjahallinnan reunamerkitöjä* toukokuun 1. päivänä ja tästä keskusteltiin sekä lehden toimituskunnassa että yhdistyksen kevätkokouksessa toukokuussa. Keskustelussa päädyttiin lähinnä siihen, että esim. kulttuurihistoriallinen ja arkistotieteellinen tutkimus on jo nyt lähellä tai jopa osa laajaa informaatiotutkimuksen tutkimusalaa. Tästäkin vuosikerrasta selviää miten erilaista aineistoa lehdessä voi julkaista. Julkaistut artikkelit

ja katsaukset käsittelevät ikäjohtamista kirjastoissa, tiedon siirtämistä yrityksissä, sosiaalista mediaa mukaan lukien Kirjasto 2.0-välineitä, informaatiolukutaitoa, sekä kirjastojen laadullista arviointia. Ilkka Mäkisen artikkeli sivistyneen keskustelun kehityksestä onkin lähinnä kulttuurihistoriallinen. Memornetin nelivuotinen tutkijakoulu aloittaa toimintansa Suomen Akatemian rahoituksella ensi vuoden alusta, joten alan tutkimus tulee lisääntymään tulevaisuudessa. Yhdistystä tai toimitusta ei ole lähestytty tässä asiassa virallisesti, mutta se ei tietenkään estä myös muistifunktiotutkimuksen alan tutkijoiden käsikirjoitusten lähettämistä toimitukseemme!

* * *

För nästan exakt 30 år sedan, den 15 november 1981, skrev tidskriftens första och långvarigaste huvudredaktör Marjatta Okko i Tammerfors under ledaren till den första årgångens första nummer av tidskriften Kirjastotiede ja informatiikka. Tio år efter att en lärostol i biblioteksvetenskap och informatik inrättats vid Tammerfors universitet fick föreningen Kirjastotieteen ja informatiikan yhdistys, som grundats 1979, finansiering av Finlands Akademi för att grunda en vetenskaplig tidskrift. Det första numret av tidskriften utgavs sedan i slutet av år 1981. Från och med följande år har man strävat efter att utge fyra nummer årligen. Marjatta Okko slutade som huvudredaktör 1994 och har sedermera följts av sju huvudredaktörer som förutom undertecknad är: Mirja Iivonen (1995), Hannele Koivunen (1996), Oili Kokkonen (1997-1998), Riitta Kärki (1999), Jarmo Saarti (2000-2004) och Kai Halttunen (2005-2009). Under sina trettio år har tidskriften dessutom haft sammanlagt sju redaktionssekreterare: Jussi Tuormaa (1981-1982), Arja-Riitta Haarala (1983-1984), Mirja Iivonen (1985-1986), Riitta Kärki (1987-1997), Miia-Johanna Kopra (1998), Matleena Oksman (1999), samt Mikko Pennanen från och med år 2000. År 1996 skedde en rätt stor förändring, när tidskriften enligt resultatet från en förfrågan som skickats till medlemmarna bytte namn till Informaatiotutkimus-lehti. Detta hade föregåtts av att institutionen i Tammerfors bytt namn 1994, och institutionen i Uleåborg följande år. Även själva föreningen bytte under år 1996 namn till Informaatiotutkimuksen yhdistys – Föreningen för informationsforskning. År 2006 hade tidskriften utkommit i ett kvartsekel och detta firades med ett

jubileumsseminarium i november. Vid seminariet berättade den tidigare huvudredaktören Jarmo Saarti om tidskriftens roll under Marjatta Okkos tid som huvudredaktör, och Ilkka Mäkinen berättade om den finländska informationsvetenskapens utveckling. Översikter som baserar sig på dessa presentationer finns att läsa i tidskriftens nummer 2/2007. I år fyller tidskriften då 30 år, och det firas i samband med informationsvetenskapens 40-årsseminarium i Tammerfors den 2 december. Den viktigaste händelsen i tidskriftens historia - efter grundandet - lär dock vara förnyandet av publiceringsformen år 2008, då tidskriften övergick till att bli Open Access-publikation, och varefter endast årsboken utkommer i tryckt form. Numera finns även de äldre årgångarna i digitaliserad form fritt tillgängliga på nätet. I denna form kan man följa upp användningen på ett helt annat sätt än när det gäller tryckta tidskrifter, och utgående från användarstatistiken är tidskriften rätt populär: fram till slutet av november har tidskriften under innevarande år besökts nästan 6000 gånger, av 5300 unika besökare (Tack till Matti Lassila för denna information!). I tryckt form hade tidskriften aldrig kunnat nå lika många läsare årligen.

Det verkar alltså finnas läsare, men däremot är det sämre med skribenterna. I den sista ledaren Marjatta Okko skrev i egenskap av huvudredaktör i nummer 4/1994 nämns att manuskripten inte anlant till redaktionen i några stridare strömmar. Okko anger som orsak att läroämnet har en kort historia i vårt land, och att det endast finns ett fåtal forskare. Mirja Iivonen som övertog huvudredaktörskapet skriver i sin första ledare i nummer 1/1995, att det blivit allt allmänare att publicera i internationella tidskrifter, men hon anser att det trots allt fortfarande lönar sig att publicera även i hemlandet. Iivonen anser att det rentav är de finländska forskarnas plikt gentemot den inhemska publiken, inte minst eftersom forskningen ofta finansieras med offentliga medel. Under drygt 15 år har mycket hunnit hända; det finns betydligt flera forskare på området, och publikationsmöjligheterna är idag helt annorlunda. En sak har dock inte ändrat; inte heller idag sänds några större mängder manuskript till redaktionen för Finlands enda informationsvetenskapliga referentgranskade tidskrift. Huvudredaktören har naturligtvis ansvaret för att material införskaffas om det inte kommer av sig själv. Det är dock omöjligt att klara av detta helt på egen hand, och jag hoppas att t.ex. de som handleder doktorsavhandlingar eller avhandlingar pro gradu kunde uppmuntra sina

adepter att publicera sina resultat i artikelform, att de som deltar i konferenser skulle skriva översikter över dem, eller att de som nyligen läst en nytkommen bok som kan intressera området kunde skriva en recension av den till tidskriften. Även intervjuer, diskussioner och annat slags material kan publiceras. Såväl äldre som yngre forskare eller yrkesverksamma inom området kan delta i produktionen av tidskriftens innehåll. Även av små bäckar blir det en tidskrift!

När tidskriften förnyats har huvudredaktörerna framfört önskemål. När tidskriften bytte namn hoppades Hannele Koivunen i sin ledare i nummer 1/1996 att tidskriften genom namnbytet kunde bredda sin läsekrets. När Kai Halttunen skrev om förändringen i publiceringsformen i nummer 1/2008 hoppades han att förändringen skulle få läsarna och skribenterna att ivrigare utnyttja de möjligheter tidskriften erbjuder för att publicera, följa med ämnesområdet, utbyta tankar, forska och studera. I någon mån har önskningarna gått i uppfyllelse, t.ex. gällande breddandet av läsekretsen och följandet av ämnesområdet, så som användarstatistiken visar. Nu har tidskriften i 30 år fungerat som publiceringskanal för området informationsvetenskap som blir allt bredare. Är nästa steg då att bredda även tidskriftens profil? När Memornet, forskarskolenätverket för samhällets minnesfunktioner, i våras höll sitt årsmöte framfördes tanken att tidskriften Informaatiotutkimus-lehti möjligen även kunde fungera som publiceringsplattform för forskning i minnesfunktioner. Pekka Henttonen skrev ett inlägg om saken i sin blogg *Asiakirjahallinnan reunamerkitöjä* 1 maj, och det diskuterades såväl i tidskriftens redaktionsråd som vid föreningens vårmöte i maj. Diskussionen ledde närmast till slutsatsen att t.ex. kulturhistorisk och arkivvetenskaplig forskning redan nu ligger nära, eller rentav är en del av, det breda informationsvetenskapliga forskningsområdet. Även ur denna årgång framgår hur olika slags material som publiceras i tidskriften. De publicerade artiklarna och översikterna behandlar åldersledning i bibliotek, kunskapsförmedling i företag, sociala medier, inklusive Bibliotek 2.0-verktyg, informationskompetens, samt kvalitativ utvärdering av bibliotek. Ilkka Mäkinens artikel om den civiliserade konversationens utveckling är redan närmast kulturhistorisk. Memornets fyraåriga forskarskola med finansiering av Finlands Akademi startar i början av nästa år, så forskningen på området kommer att öka i

framtiden. Varken föreningen eller redaktionen har officiellt kontaktats i ärendet, men det hindrar naturligtvis inte att även manuskript skrivna av forskare som forskar i minnesfunktioner sänds till vår redaktion!

Turussa – Åbo 1.12.2011

Kristina Eriksson-Backa